

RAQAMLI IQTISODIYOTDA INNOVATSIYALARNING AHAMIYATI

Soipova Dilnoza Shuxratovna

TAFU iqtisodiyot fakulteti Tarmoqlar iqtisodiyoti kafedrasida o'qituvchisi

Rahmonov Jo'rabek Abdujalil o'g'li

TAFU Iqtisodiyot yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada biz raqamli iqtisodiyotda innovatsiyalarning muhim rolini va u sanoat, iqtisodiyot va jamiyat kelajagini qanday shakllantirishini hamda raqamli iqtisodiyotda innovatsiyalarning asosiy afzalliklaridan biri uning iqtisodiy o'sishini rag'batlantirish va yangi qiymat manbalarini yaratishni o'rganamiz.

Kalit so'zlar: raqamli iqtisodiyot, innovatsiyalar, iqtisodiy o'sish, texnologiyalar, ishlab chiqarish.

Raqamli iqtisodiyot - bu xo'jalik faoliyatini yuritish bo'lib, bunda ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishdagi asosiy omil raqamlar ko'rinshidagi ma'lumotlar bo'lib, katta hajmdagi axborotlarni qayta ishlash va shu qayta ishlash natijasini analiz qilish yordamida har xil turdagi ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, texnologiyalar, qurilmalar, saqlash, mahsulotlarni yetkazib berishda oldingi tizimdan samaraliroq yechimlar tadbiiq qilishdir. Boshqacha qilib aytgancha, raqamli iqtisodiyot bu onlayn xizmatlar ko'rsatish, elektron tulovlar amalga oshirish, internet savdo, kraudfanding va boshqa turdagi sohalarni raqamli kompyuter texnologiyalarini rivojlanishi bilan bog'langan faoliyatdir. O'zaro bog'langan bugungi dunyoda raqamli iqtisodiyot innovatsiyalar, transformatsiyalar va iqtisodiy o'sishning harakatlantiruvchi kuchi sifatida maydonga chiqdi. Texnologiyaning jadal rivojlanishi bilan raqamli iqtisodiyotda korxonalar, hukumatlar va umuman jamiyat uchun qiymat yaratish, samaradorlikni oshirish va barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun raqamli vositalar va platformalardan foydalanish uchun misli ko'rilmagan imkoniyatlarni taqdim etadi. Ushbu raqamli inqilobning markazida innovatsiyalarning ahamiyati yotadi, chunki u ijodkorlikni kuchaytiradi, an'anaviy biznes modellarini buzadi va taraqqiyot uchun yangi imkoniyatlar ochadi. Raqamli iqtisodiyotdagi innovatsiyalar shunchaki yangi texnologiyalarni qabul qilish yoki jarayonlarni avtomatlashtirish emas; Bu imkoniyatlarni qayta ko'rib chiqish, konventsionalarga qarshi chiqish va doimiy takomillashtirish va o'zgarishlarni rag'batlantirish haqida. Innovatsiyalar madaniyatini rivojlantirish orqali tashkilotlar egri chiziqdan oldinda bo'lishi,

o'zgaruvchan bozor dinamikasiga moslashishi va raqamli sohada paydo bo'ladigan imkoniyatlardan foydalanishi mumkin. Zamonaviy mahsulotlar va xizmatlarni ishlab chiqish, mijozlar tajribasini oshirish yoki operatsion jarayonlarni optimallashtirish orqali bo'lsin, innovatsiyalar raqamli davrda muvaffaqiyatning asosiy omili hisoblanadi. Raqamli iqtisodiyotda innovatsiyalarning asosiy afzalliklaridan biri uning iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish va yangi qiymat manbalarini yaratish qobiliyatidir. Sun'iy intellekt, blokcheyn, bulutli hisoblash va narsalar interneti kabi raqamli texnologiyalardan foydalangan holda, korxonalar operatsiyalarni soddalashtirishi, takliflarni shaxsiylashtirishi va miqyosda yangi bozorlarga chiqishi mumkin. Bu nafaqat raqobatbardoshlikni oshiribgina qolmay, balki unumdorlikni oshirish, tannarx samaradorligini oshirish va daromadlar o'sishini ta'minlaydi va umumiy iqtisodiy farovonlikka hissa qo'shadi. Bundan tashqari, raqamli iqtisodiyotdagi innovatsiyalar tadbirkorlik, yangi ish o'rinlari yaratish va ko'nikmalarni rivojlantirish, startaplar, va tashkil etilgan korxonalar rivojlanishi mumkin bo'lgan dinamik ekotizimni rag'batlantiradi. Tajriba, hamkorlik va bilim almashishni rag'batlantirish orqali innovatsion raqamli ekotizimlar shaxslar va tashkilotlarga yangi biznes modellarini o'rganish, amaldagi rahbarlarni buzish va inklyuziv o'sishni rag'batlantirish imkonini beradi. Bu, o'z navbatida, turli iste'dodlar uchun imkoniyatlar yaratadi, iqtisodiy diversifikatsiyani rag'batlantiradi va jamiyat farovonligini oshiradi. So'nggi yillarda iqtisodiyotni rivojlantirishda ilg'or texnologiyalar va innovatsiyalarning ahamiyati oshib bormoqda. Eng yangi texnologiyalar ishlab chiqarish va biznes jarayonlarining samaradorligini oshirishi mumkin. Eng yangi texnologiyalar inson faoliyatining barcha yangi sohalari va sohalariga kirib borishi bilan an'anaviy yondashuvlar va ish uslublari o'zgaradi. Innovatsion rivojlanish va iqtisodiyot sohasida bir qancha olamshumul o'zgarishlar amalga oshirilayotgan bir davrda raqamli iqtisodiyot va u bilan bog'liq bo'lgan bir qancha ilg'or raqamli texnologiyalar kundalik hayotimizga shiddat bilan kirib kelmoqda. Respublikamiz rahbariyati bu sohada bir qancha muhim qarorlarni qabul qildi hamda joriy yilni "Fan, ta'lim va raqamli iqtisodiyot yili" deb ataldi. Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar jarayoni ta'lim faoliyatini yurituvchi subyekt faoliyatini sezilari darajada o'zgartirishni, ular faoliyatini bozor talablariga moslashtirishni talab qilmoqda. Bozor raqobati sharoitida ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarining samarali rivojlanishini ta'minlovchi innovatsion faoliyatni boshqarishga alohida e'tibor qaratishni talab qilmoqda. Innovatsion faoliyat bozor munosabatlari sharoitida tadbirkorlikning ilg'or shakli bo'lib hisoblanadi. Bozor iqtisodiyoti fan-texnika taraqqiyoti uchun real

imkoniyatlar yaratadi. Mamlakatimizda iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishning muhim omili bo'lgan innovatsiyalar ustuvor yo'nalish sifatida e'tibor qaratilmoqda. Raqobatbardosh iqtisodiyotni shakllantirmasdan turib, raqobatbardosh mamlakatni barpo etish, tarmoqni, tovarni yaratish birmuncha mushkuldir. Bulardan kelib chiqqan holda, dunyo bozorlariga chiqishda innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish talab etiladi. Innovatsion rivojlanishning mohiyati va mazmunini o'rganishdan oldin "innovatsiya" iborasi to'g'risida tasavvur hosil qilish zarur. Ushbu tushuncha ingliz tilidan olingan bo'lib, "innovation", ya'ni yangilik, yangilik kiritish degan ma'noni anglatadi. Innovatsiya - bu yangi texnologiyalarda mujassamlashgan yangi bilimlar, ishlab chiqarish omillarining yangi kombinatsiyalarini qo'llash bilan bog'liq, shuningdek yuqori bozor salohiyatiga ega bo'lgan yangi vazifalarni bajara oladigan yangi mahsulotlar yaratish yoki destruktiv jarayonlarning salbiy oqibatlarini yo'qotish maqsadini o'z oldiga qo'ygan faoliyat yoki faoliyat natijasidir.

Raqamlashtirish asosida yaratilgan mahsulotni uning sifatini jiddiy yo'qotmasdan turib, texnik vositalarga o'tkazishning imkoni yo'q, shu sababli raqamlashtirish, raqamli ko'rinishga keltirishdan farqli ravishda, biznesga sezirarli darajada keskin rivojlanish va yangi raqobatli ustunliklar qo'lga kiritishga imkon beradi. Amalda raqamli o'zgartirishning ikkita yo'nalishi mavjud. Birinchi yo'nalish bu - mavjud biznesjarayonlarda odamlar ishtirokini minimallashtirish uchun ularni avtomatlashtirish va robotlashtirishdir. Ikkinchi yo'nalish - eksponensial tashkilot yaratish maqsadida olingan boshqaruv tizimini masshtablashtirishdir. Innovatsion faoliyat ishlab chiqarish va inson hayotiy faoliyatining boshqa sohalari ehtiyojlarini qondirishning muhim uslublaridan biri hisoblanadi. U foydalaniladigan mahsulotlarning sifat o'zgarishlari, faoliyat vositalari va uslublarini yangilash yo'li bilan amalga oshiriladi. Ammo sifat o'zgarishlari faqatgina fundamental bilimlar asosida o'zgartirish mumkin bo'lib, ular texnik bosqichdan ishlab chiqarish sohasiga o'tgan holda, unda progressiv o'zgarishlarni keltirib chiqaradi. Ushbu sohadagi tadqiqotlarning ko'rsatishicha, sanoati rivojlangan mamlakatlarda innovatsion faoliyat mahsulotlarini sotish hisobiga milliy daromadning 20 foizgacha o'sishini ta'minlashi mumkin.

Iqtisodiy ta'siridan tashqari, raqamli iqtisodiyotdagi innovatsiyalar iqlim o'zgarishi, sog'liqni saqlashdan foydalanish, ta'limning tengligi va ijtimoiy inklyuziya kabi global muammolarni hal qilishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Raqamli yechimlar va innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda, tashkilotlar va hukumatlar murakkab muammolarni hal qilishlari, muhim xizmatlarni taqdim

etishlari va butun dunyodagi odamlar uchun hayot sifatini yaxshilashlari mumkin. Elektron sog‘liqni saqlash va teletibbiyotdan tortib, aqlli shaharlar va barqaror energiya yechimlarigacha, raqamli innovatsiyalar yanada mustahkam, inklyuziv va barqaror jamiyatlarni qurish uchun transformativ imkoniyatlarni taklif etadi.

Xulosa: Xulosa qilib aytganda, innovatsiyalar raqamli iqtisodiyotdagi muvaffaqiyatning asosi bo‘lib, o‘sish, transformatsiya va ijtimoiy taraqqiyotga turtki bo‘ladi. Innovatsiyalar madaniyatini o‘zlashtirib, raqamli ko‘nikma va imkoniyatlarga sarmoya kiritish hamda tarmoqlar bo‘yicha hamkorlikni rivojlantirish orqali mamlakatlar raqamli inqilobning to‘liq salohiyatini ochib, uning kuchidan inklyuziv va barqaror rivojlanish uchun foydalanishi mumkin. Raqamli asrning murakkabliklarini kezar ekanmiz, keling, innovatsiyalarga hamma uchun yorqinroq va mustahkam kelajakni qurish katalizatori sifatida ustuvor ahamiyat beraylik.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. R.H. Ayupov, S.Q. Tursunov. Raqamli texnologiyalar: Innovatsiyalar va rivojlanish istiqbollari. T.: Nizomiy nomidagi TDPU, “Nodirabegim” nashriyoti, 2020, 377 bet. (12-128-betlar).

2. G‘ulomov S.S. va boshqalar. Raqamli iqtisodiyot va blokcheyn texnologiyalar. Toshkent, Iqtisod-moliya nashriyoti, 2019 yil.

3. R.H. Ayupov, G.R. Baltabaeva. Raqamli valyutalar bozori: innovatsiyalar va rivojlanish istiqbollari. T.: “Fan va texnologiya”, 2018, 172 bet.

4. Abdullaev A.A. va boshqalar. Raqamli iqtisodiyot asoslari. – Toshkent, Iqtisod-moliya nashriyoti, 2020 yil.

5. Ходиев Б. Ю. Цифровая экономика в Узбекистане. //Мировая экономика, 2017, №12.

6. S.S. Gulyamov, R.X. Ayupov, O.M. Abdullayev, G.R. Boltaboyeva Raqamli iqtisodiyotda Blokcheyn texnologiyalari. Toshkent - 2019.